

Câteva referințe, gânduri și impresii despre mișcarea spirituală și duhovnicească „Rugul Aprins” de la Mănăstirea Antim din București, din perioada postbelică...

Despre etimologia numelui sau a denumirii „Rugul Aprins”

Denumirea de "Rugul Aprins" este inspirată dintr-un pasaj biblic și scripturistic veterotestamentar, anume din Ieșirea (cap. 3,1-4) unde se relatează momentul chemării lui Moise de către Dumnezeu și consacrarea lui ca eliberator al poporului ales din robia egipteană. Aici, autorul inspirat spune că Moise l-a văzut pe "îngerul Domnului într-o pară de foc ce ieșea dintr-un rug; și... rugul ardea, dar nu se mistuia" (3,2). Exegeza creștină tradițională a interpretat acest rug, care "ardea, dar nu se mistuia", drept o preînchipuire iconică a pururea-fecioriei Maicii Domnului și un simbol clasic al rugăciunii desăvârșite și neîncetate, "ca loc de reunire în Duh - după cum ne învață Părintele Ioan Kulighin - a tuturor celor care au fost binecuvântați cu darul trăirii și cunoașterii isihaste". Numele de "Rugul Aprins" conține, vedem bine, sugestii importante referitoare la aspirațiile celor care se întruneau aici și la programul grupării. O privire mai atentă asupra pasajului biblic menționat poate oferi informații importante în acest sens. Aici, avem de-a face cu un personaj - Moise, împovărat de un trecut destul de agitat și tulburat, care dorește să-și construiască o identitate nouă, își caută salvarea într-o viață cât mai banală cu putință. Anonimii, se spune adeseori și pe bună dreptate, sunt cei mai fericiți dintre oameni. Dar iată că Dumnezeu contrazice dorința de anonim a lui Moise, revelându-i-se chiar în timp ce omul își îndeplinea datoria, munca și rutina zilnică și, mai mult decât atât, propunându-i un destin complet diferit și deosebit în comparație cu orice și-ar fi putut imagina el: să devină nici mai mult, nici mai puțin decât salvatorul propriului său popor. Om cu bun-simt, Moise refuză o asemenea provocare, chemare și vocație aducând și invocând chiar argumente în favoarea hotărârii și deciziei sale, întemeiate pe incompatibilitatea evidentă dintre el, ca persoană, și cerințele pe care ar fi trebuit să le satisfacă pentru a avea șanse de reușită într-o astfel de misiune. Dialogul dintre Moise și Dumnezeu este, de altfel, prototipul rugăciunii și al spovedaniei adevărate. Odată angajat într-o asemenea "dispută", omul face primii pași strict necesari în afara spațiului securizant, îndărătul căruia caută să-și șteargă identitatea și se apropie de focul revelației, care îl va ajuta să-și preschimbe destinul, urmându-și vocația primordială și înălțându-se, în acest fel, la stadiul de persoană. Deloc întâmplător, în acest caz, Moise este înzestrat cu virtuți imperiale, sacerdotale și învățătoarești sau profetice. Învățător, Preot și Împărat va urma să fie și nimeni altul decât Mesia – Iisus Hristos – Fiul lui Dumnezeu, a doua Persoană a Sfintei Treimi. Prin demnitățile primite, Moise dobândește asemenea dumnezeiască și, în acest fel înzestrat, pune început salvării și izbăvirii Poporului Israel din robie, dar și salvării, răscumpărării și mântuirii neamului omenesc.

Mișcarea spirituală propriu-zisă „Rugul Aprins” de la Mănăstirea Antim din București, cu rolul și cu mesajul ei

Asemenea lui Moise, arată exegeza tradițională și autentică, creștinul trebuie să descopere încă de pe acum chipul lui Iisus Hristos din sine și să-și lucreze asemenea, pentru a-L putea recunoaște și mărturisi pe El în lume. Fiecare este chemat să fie, în felul său și la locul lui, împărat, preot și învățător, misionar sau apostol. Și devenim astfel în măsura în care acceptăm, asemenea lui Moise, dialogul cu Dumnezeu. El ne cheamă să ieșim din circularitatea fadă, stearpă și uscată a cotidianului, să fim pricină, pentru cei din jurul nostru, de întoarcere a inimii către Dumnezeu, și să-i învățăm cele bune, învățându-ne pe noi înșine, spre a deprinde laolaltă toate cele de folos izbăvirii și mântuirii noastre din "Egiptul păcatului". Omul, vulnerabil, circumspect și înfricoșat, călătorește către centrul tainic al ființei

lui și își dă pe față neputințele. Astfel, introspecția sa devine prilej de cunoaștere a puterii Celui Preaînalt.

După cum corect remarcă Părintele Andre Scrima, icoana Rugului Aprins este pentru intelectualii de la Mănăstirea Antim "literă", "scriptură", vector al epifaniei originare, oferind posibilitatea deschiderii unor căi nebănuite pentru interogațiile cardinale ale spiritului. Iar doctrina teologică desprinsă din acest fragment scripturistic constituie, de fapt, liniile de forță ale isihasmului: nevoindu-se întru dobândirea rugăciunii curate, omul își descoperă neputințele și dobândește totodată, puterea de a le declara și mărturisi în fața lui Dumnezeu, Care, odată scoase la iveală, le preschimbă și transformă în virtuți. În felul acesta, rugătorul cunoaște treptat puterea dumnezeirii și se apropie, așa după cum va face chiar Moise pe Muntele Sinai, de pe culmile luminii. În marea lor majoritate, cei ce se întruneau la Mănăstirea Antim erau intelectuali cu un destin similar celui iudaic și mozaic. Cu alte cuvinte, se găseau cu toții împovărați de un trecut erodant, au gustat și cunoscut falimentul unor ideologii seculare și aveau motive să anticipeze deja prăbușirea altora. Chiar Monahul Daniil - Sandu Tudor, de pildă, întemeietorul grupului, creditase în anii 1930 sistemul de valori al dreptei, apoi pe cel al stângii, pentru ca până la urmă să le abandoneze pe amândouă exact în momentul în care le vede ajunse la putere. Experiențe asemănătoare ori similare au cunoscut majoritatea cărturarilor din nucleul grupării, cum ar fi: Benedict Ghiuș, Dumitru Stăniloae, Alexandru ("Codin") Mironescu, Paul Sterian, Vasile Voiculescu, Nichifor Crainic, Paul Constantinescu, Constantin Joja, Alexandru Elian, Antonie Plămădeală, Nicolae Bordașiu, Petroniu Tănase, Vasile Vasilache, Adrian Făgețeanu, Grigorie Băbuș, Bartolomeu Valeriu Anania, Sofian Boghiu, Arsenie Papacioc, Roman Braga, Felix Dubneac, Andre Scrima, Ion Marin Sadoveanu, Anton Dumitriu, Gheorghe Dabija și mulți alții. Nu este așadar deloc întâmplător dacă Mitropolitul de pie memorie Antonie Plămădeală compara Antimul cu rolul jucat în Rusia de Mănăstirea Optina, unde și-au făcut ucenicia duhovnicească personalități de talia lui Dostoievski, Leontiev sau Gogol.

Din și despre activitățile grupului spiritual-duhovnicesc „Rugul Aprins”

Întâlnirile de la Mănăstirea Antim aveau loc în mod obișnuit joi seara, fie în bibliotecă, fie în pridvorul mănăstirii, și erau prezidate de către starețul de atunci al mănăstirii, în persoana Preacuviosului Părinte Arhimandrit Vasile Vasilache. Se citeau piese literare (comentate apoi dintr-o perspectivă teologică), texte scripturistice, patristice și filosofice, sau erau dezbătute chestiuni diverse din actualitatea imediată, culturală, economică și socială. Ceva mai târziu, grupul s-a îmbogățit cu câțiva artiști plastici cum ar fi: Eremia Profeta, Marc Constantinescu, Olga Greceanu, precum și cu muzicieni ca Paul Constantinescu sau Protosinghelul Veniamin Gavrilovici, dirijorul și conducătorul corului mănăstirii. În plus, Antimul devenise un loc unde se puteau susține conferințe pe subiecte variate și teme diverse, în special de apologetică, ascetică și mistică ortodoxă, în cadrul cărora se urmărea în principal evaluarea, dintr-un punct de vedere creștin a mai multor segmente ale vieții, căutându-se soluții de trăire în mijlocul lumii, însă la nivelul exigențelor unei ortodoxii autentice. Câteva dintre subiectele abordate cu predilecție erau: Isihasmul, Iisus-Logosul întrupat, Păcatul originar, Scena și altarul, Rugăciunea Inimii, Exegeza smochinului neroditor și blestemat. Totodată, participanții mai meditau și asupra unor medalioane ale marilor mistici ai Filocaliei. După sosirea ieromonahului Ioan Kulighin, întâlnirile au câștigat în profunzime și în ceea ce ține de implicarea spirituală ori duhovnicească. Părinte - Duhovnic format la schitul Optina-Pustina, de lângă Moscova, Părintele Ioan Kulighin se stabilește la Mănăstirea Antim în anul 1945, atras aici de știrile pe care le-a primit cu referire la preocupările grupului de intelectuali. Nu va rămâne acolo decât până în anul 1947, când este deportat în Rusia. În cadrul "Rugului Aprins" el a avut rolul unui ferment - după cum arată Părintele Arhimandrit Roman Braga. El

a adus aici, pe lângă cele două manuscrise deja menționate, o icoană a Rugului Aprins, salvată din Rusia. Pe lângă aceasta, prin experiența sa de duhovnic încercat, el a reușit să le dezvăluie intelectualilor din grup tainele rugăciunii isihaste a inimii și chiar să le îndrume primii pași în însușirea, practicarea, cultivarea și trăirea acesteia. Mulți dintre foștii membri ai "Rugului Aprins" (dintre cei care încă mai trăiesc) își amintesc că, vreme de doi ani, Părintele Ioan a fost axul moral și spiritual, duhovnic și părinte duhovnicesc în adevăratul sens al cuvântului, pentru toți nou-născuții întru Rugăciunea lui Iisus. În ajunul plecării sale, el i-a încredințat lui Sandu Tudor misiunea de a continua lucrarea călăuzitoare. Însă deceniul următor nu anunța nimic bun. Anii 1950 au însemnat, pentru România comunistă, o perioadă de prigoană dusă cu metodă împotriva a tot ceea ce ar fi ținut de o credință spirituală și religioasă. Preoții, clericii și cărturarii de la Mănăstirea Antim vor fi nevoiți să-și schimbe reședința, mutându-se la Mănăstirea Plumbuita, iar numărul membrilor va scădea substanțial până în anul 1958 - anul desființării grupului.

Despre gruparea spirituală "Rugul Aprins" și autoritățile comuniste

Serviciile secrete comuniste, proaspăt constituite în România, au început să se preocupe de activitatea religioasă încă din anul 1948. Astfel, în 10 noiembrie 1948 se finalizează un material informativ ce conținea inventarul așezămintelor monahale și un recensământ al călugărilor viețuitori și trăitori pe teritoriul României. Raportul nu este decât un act preliminar al unei operațiuni mai ample de monitorizare, supraveghere și obstrucționare a activității tuturor organizațiilor religioase din țară, dar mai ales a mănăstirilor, considerate de către autorități "fie locuri de găzduire ale elementelor legionare sau din rezistență, fie depozite clandestine de muniții". Într-adevăr, în anii 1947-1948, unele organizații anticomuniste și-au găsit suport și sprijin în biserici, mănăstiri ori schituri, ceea ce ne face să credem că, cel puțin într-o fază inițială, acțiunea represivă nu lovea decât indirect așezămintele respective. De pildă, stareța Veronica Gurău și duhovnicul Ioan Iovan, de la Mănăstirea Vladimirești, județul Galați, au fost arestați în anul 1955 tocmai pentru vina de a fi oferit sprijin unor luptători din rezistența anticomunistă. Datorită sprijinului pe care populația din zonă l-a acordat obștii monahale, această acțiune represivă nu a putut fi încheiată decât abia în luna februarie anul 1956, prin evacuarea forțată a așezământului, cu ajutorul a nu mai puțin de 220 de ofițeri M.A.I. înarmați până-n dinți cu pistoale-mitralieră. Faptul că în această dispută locuitorii satelor din jurul mănăstirii au pactizat și fraternizat fără rezerve cu monahii, a atras atenția autorităților asupra influenței pe care o putea exercita Biserica asupra maselor și asupra faptului că, în pofida propagandei ateiste, numărul oamenilor dispuși să urmeze o viață monahală era mare. Propaganda nu putea pătrunde în mănăstiri și în instituțiile de învățământ bisericești și ecleziastice, motiv pentru care, treptat, acestea au început să fie privite și tratate ca "puncte de rezistență ideologică a religiei" și, de asemenea, instituții unde se întreținea și cultiva o atmosferă anticomunistă. În consecință, este modificat Regulamentul școlilor de cântăreți și al seminariilor, astfel încât acestea să poată fi mai ușor aservite puterii, iar în anul 1956 se încheie secția monahală a seminarului de pe lângă Mănăstirea Neamț, fără ca patriarhul de atunci, PFP Justinian Marina, să dea curs ori aprobare, într-un fel sau altul memoriului de protest semnat de către 19 monahi, între care Benedict Ghius și Sofian Boghiu. Atmosfera devine din ce în ce mai tensionată prin intensificarea supravegherii mănăstirilor; în unele cazuri au loc chiar percheziții și arestări de persoane care frecventau locașurile și așezămintele mănăstirești mai des, sau de călugări care predicau prin parohii. La începutul anului 1958, Ministrul de Interne Alexandru Drăghici propune desființarea seminariilor monahale, interzicerea accesului călugărilor în Institutele de Teologie de grad universitar și superior precum și înființarea de noi mănăstiri, ca și limitarea accesului în cinul monahal. Majoritatea prevederilor cuprinse în proiectul lui Alexandru Drăghici se regăsesc și în

Decretul nr. 410/28 octombrie 1959, care prevedea desființarea unor mănăstiri și a asociațiilor religioase, precum și scoaterea din monahism a mai multor călugări. Până în anul 1960 vor fi desființate, demolate, dezafectate, transformate în C.A.P. – uri și G.A.S.-uri, 62 de așezăminte monahale ortodoxe de pe întreg cuprinsul țării.

Antimul și "Rugul Aprins" au intrat în atenția Securității încă din anul 1947, pentru atitudinea protectoare și ocrotitoare manifestată față de refugiații ruși în general și față de Părintele Ioan Kulighin în special, dar și din cauza temerii organelor represive legate de apropierea dintre Biserică și intelectuali". Primul arestat va fi chiar Sandu Tudor. Condamnat la muncă silnică, el își va executa pedeapsa vreme de trei ani, la Canalul Dunăre-Marea Neagră. În anul 1952 este eliberat din detenție; în cursul aceluiași an, IPS Părinte Firmilian Marin – Mitropolitul Olteniei îl hirotonește preot și îl călugărește la Mănăstirea Crasna din județul Gorj. De acum, Sandu Tudor primește numele de Agaton. Curând, la Mănăstirea Neamț, este înălțat în treapta de ieroschimonah, cu numele Daniil, cu aprobarea și binecuvântarea IPS Părinte Sebastian Rusan – Mitropolitul Moldovei și Sucevei, și se retrage la Schitul Rarău. După mărturia Părintelui Roman Braga, a adunat aici vreo doisprezece viețuitori proveniți din toate straturile sociale (inclusiv bucătari, chelneri, militari, vagabonzi), pe care îi iniția în tainele Rugăciunii lui Iisus și într-ale teologiei. Cum așezământul era folosit ca adăpost de către foști legionari, autoritățile comuniste au considerat că trebuie să fie o legătură între proaspătul ieroschimonah și mișcarea de rezistență armată, care continua să activeze în munți. Pentru moment, totuși, nu vor întreprinde nimic, astfel încât întâlnirile membrilor "Rugului Aprins" vor putea avea loc pentru încă o perioadă de timp, pricinuite cel mai adesea de vizitele Părintelui Daniil. El cobora periodic de pe Rarău, atât pentru a se aproviziona cu căști, cât și tocmai pentru a participa la aceste întruniri. Întrunirile se desfășurau în case particulare; cel mai adesea se pare că au avut loc în casa savantului și scriitorului Alexandru Mironescu (1903-1973). Potrivit mărturiei Părintelui Roman Braga, Securitatea a devenit mai atentă la mișcările intelectualilor de la Mănăstirea Antim, de-abia după apariția în Franța a unui articol semnat de către teologul Olivier Clement, cu titlul *L'Eglise Roumaine et le Buisson Ardent*, text care se referea tocmai la "Rugul Aprins", discutând, între altele, importanța apropierei intelectualilor de Biserică și probând faptul că Ortodoxia și creștinismul în general nu reprezintă un simplu refugiu compensator al unor oameni needucați. Însă acțiunile organelor represive vor fi întârziate de manifestările religioase pe care le-a organizat Patriarhia Română cu prilejul canonizării oficiale Sfinților Români, și, pe de altă parte, de consecințele Conferinței de la Geneva, resimțite și în România comunistă. Situația se va agrava și înăspri însa după anul 1954, culminând cu noul val de arestări din anul 1956 și cu o campanie anti-religioasă organizată după modelul celei din URSS, în perioada anilor 1958-1959.

Despre desființarea mișcării spirituale a "Rugului Aprins"

Represiunea împotriva "Rugului Aprins" va fi declanșată în noaptea de 13 spre 14 iunie anul 1958, când ieroschimonahul Daniil - Sandu Tudor este arestat din nou, împreună cu Alexandru Mironescu și cu fiul acestuia, Șerban. Tot atunci sunt arestați și majoritatea celorlalți foști membri ai "Rugului Aprins", între care teologul Dumitru Stăniloae, arhimandriții Sofian Boghiu, Roman Braga, Benedict Ghius, Felix Dubneac, ieromonahul Adrian Fageteanu, doctorul Gheorghe Dabija, poetul Vasile Voiculescu și mulți alții. Aceștia vor fi incluși în ceea ce în arhivele Securității a rămas sub numele de "Lotul Teodorescu Alexandru și alții" (Alexandru Teodorescu era numele de buletin al lui Sandu Tudor), urmărirea penală efectuându-se conform articolului 196 CPP, pentru infracțiunea de "uneltire contra ordinii sociale". Vor fi judecați cu toții într-un proces absolut formal, desfășurat cu ușile închise. Chiar dacă inițial toți membrii grupului au fost acuzați de "uneltire contra

ordinii sociale", monoahii Daniil - Sandu Tudor, Adrian Făgețeanu și Arsenie Papacioc au fost condamnați pentru "înalță trădare", pe baza art. 193/1 din Codul Penal. Ceilalți au fost condamnați conform art. 209 pct. 1 din Codul Penal, pentru "activitate criminală împotriva clasei muncitoare și a reformelor sociale", articol pe baza căruia au fost condamnați deja zeci de mii de oameni. Ieroschimonahul Daniil - Sandu Tudor a murit în temniță. Ultima oară a fost văzut prin anul 1960 în penitenciarul de la Aiud, grav bolnav. Nu se cunosc cu precizie nici data morții (ce va fi survenit, cel mai probabil, prin noiembrie 1962), nici locul unde va fi fost înmormântat. În orice caz, majoritatea cunoscuților săi susțin și afirmă că a avut parte de o moarte mucenicească și martirică. Membrii "Rugului Aprins" au fost eliberați în anul 1964, prin decretul 411 - un act pur conjunctural, cum s-a observat, determinat mai degrabă de preocupările regimului de la București de a-și asigura colaborări economice cu Occidentul, iar nici pe departe un gest de achitare, care să denote o eventuală tendință de revenire la normalitate a Justiției din România comunistă.

Despre pătimirea Bisericii Ortodoxe Române în închisorile comuniste, din perspectiva Preacuviosului Părinte Arhimandrit Sofian Boghiu – fost membru al mișcării duhovnicești și spirituale "Rugul Aprins" și fost stareț al Mănăstirii Antim și care s-a născut în viața cea cerească și veșnică în ziua de 14 Septembrie anul 2002...

În partea a doua, și ultima, a acestui material voi mărturisi faptul că, pe lângă altă multă literatură și bibliografie din domeniu și de specialitate, într-un număr mai vechi al revistei "**Vestitorul Ortodoxiei**" din luna Iunie anul 1996 am dat peste un scurt articol al Părintelui Arhimandrit Sofian Boghiu de la Mănăstirea Antim din București privitor la anii săi de închisoare în timpul regimului comunist, împreună cu alți membri ai mișcării spirituale "Rugul Aprins" de la Mănăstirea Antim. Mărturisirea Părintelui Sofian Boghiu este intitulată "**Rugul Aprins și Temnița.**", și o redăm în cele ce urmează: Pentru Mănăstirea Antim, anii foametei 1945-1948, care au năvălit peste noi, împreună cu sfârșitul războiului al doilea mondial și ocuparea noastră de către comunism, au fost ani foarte grei, nu numai pentru noi, ci pentru toată Țara Românească. De atunci au început necazurile, care au durat până la Revoluția din luna Decembrie anul 1989. În acești ani grei, în obștea de la Mănăstirea Antim, în număr de circa 40 călugări și frați, din care, o parte, studenți la diferite facultăți din București, iar altă parte, lucrători la Atelierele de obiecte bisericești, cu sediul în această mănăstire, noi cei de aici, am avut parte și de câteva mângâieri și anume: în această perioadă s-au refăcut cele două turlle mari de la biserica mare a mănăstirii, înlocuindu-se cele vechi, din paianță, cu cele actuale, din beton armat și cărămidă aparentă și s-a spălat și restaurat pictura interioară a bisericii. Acestea pe plan material.

Pe plan duhovnicesc, erau slujbele zilnice de la biserica în restaurare, și umila noastră procupare de atunci: Rugăciunea lui Iisus, în cadrul căreia a apărut "Rugul Aprins" - expresie biblică, din Cartea Exod, cap. 3, vers. 2-5. "Rugul Aprins", care ardea și nu se mistuia, este simbolul Rugăciunii neîncetate, deci Rugăciunea lui Iisus. Această interpretare, aparține Părintelui ieroschimonah Daniil Teodorescu - inițiatorul "Rugului Aprins", care a murit în închisoarea de la Aiud. În anii 1945-1948, în sala bibliotecii Mănăstirii Antim, s-au ținut o serie de conferințe, legate de acest subiect. Între conferențieri se numărau mai multe personalități proeminente din viața cultural-religioasă de atunci, între care: Părintele Ieroschimonah Daniil – Sandu Tudor, citat mai sus, Părintele Arhimandrit Benedict Ghiuș, Părintele Arhimandrit Vasile Vasilache - starețul de atunci al Mănăstirii Antim, Părintele Prof. Univ. Dr. Dumitru Stăniloae, Domnul Prof. Univ. Dr. și Academician Alexandru Elian, Prof. Univ. Dr. Alexandru Mironescu, scriitorul Paul Sterian, scriitorul Ion Marin Sadoveanu, poetul Vasile Voiculescu, distinsul teolog și gânditor creștin Nichifor Crainic și mulți alții. Conferințele aveau un caracter curat teologic, cu referire la rugăciune în general, la raporturile

omului cu Dumnezeu, privite istoric, la Rugăciunea lui Iisus și practicarea acestei rugăciuni, de asemenea privită istoric, începând din epoca apostolică, trecând pe la părinții pustiei, părinții filocalici, isihasmul românesc din mănăstiri, schituri și sihăstrie, începând din secolul al XIV-lea, isihasmul și mănăstirile din epoca Sfântului Nicodim cel Sfințit de la Tismana, Starețul Vasile de la Poiana Mărului, Sfântul Paisie Velcicovski, paisianismul, starețul Gheorghe de la Mănăstirea Cernica și practica Rugăciunii lui Iisus în mănăstirile noastre, Rugăciunea lui Iisus în lumea civilă și multe altele Conferințele se țineau în sala bibliotecii Mănăstirii Antim, în prezența multor credincioși, între care mulți studenți de la diferite facultăți. După conferință, era obiceiul ca oricine din sală să pună întrebări în legătură cu subiectul prezentat. Răspundea conferențiarul sau alții, bine informați din sală. Sub forma aceasta se fixa, în mintea auditorilor, subiectul conferinței. Paralel cu aceste conferințe, în zilele săptămânii, după slujbele de seară, se explicau pe larg cele șapte laude ale Bisericii, cu accentul pe vecernie și utrenie și tâlmăcirea psalmilor. Un accent deosebit se punea pe explicarea Sfintei Liturghii. Astfel, în fiecare zi din săptămână, de pildă luna, era prezentată Sfânta Liturghie cu simbolismul ei tradițional, marțea, din punct de vedere muzical, miercuri, viziunea iconografică a Liturghiei, joia, prezentarea mistică a Liturghiei și așa mai departe. Cu toată schela care era în biserică și în exterior, pentru construcția actualelor turle, cu tot ateismul și dușmănia care se propaga în capitală și în țară, verbal și în presă, cu toată sărăcia și foamea care se întindea pe toate plaiurile țării, totuși biserica era plină de închinători și ascultători, care primeau cu înțelegere și evlavie, tâlmăcirile ce se făceau pentru slujbele amintite mai sus.

În această vreme, mai precis în toamna anului 1945, a apărut ca musafir la Mănăstirea Antim preotul celibatar Ioan Kulighin. Era Duhovnicul Mitropolitului Nicolae al Rostovului, refugiat din Rusia, cu armatele germane în retragere și găzduit la Mănăstirea Cernica, cu binecuvântarea Patriarhului de atunci, Nicodim Munteanu. Părintele Ioan, în vârstă de circa 60 de ani pe atunci, aflând de Mănăstirea Antim venea în fiecare sâmbătă pe la noi, slujea cu noi Sfânta Liturghie din duminici, lua masa cu noi, iar după vecernia de după amiază, lua și el parte la întrunirea din sala bibliotecii. Avea ca tâlmaci din rusă în română pe un tânăr basarabean, Leonte, care cunoștea bine și limba română și limba rusa, și cu ajutorul lui înțelegeam bine cele ce ne spunea Părintele Ioan. În aparență un om obișnuit, blond, cu ochii albaștri, cu barba mică și rară, acest preot, Duhovnicul Mitropolitului Nicolae al Rostovului, era un rugător și trăitor autentic al Rugăciunii lui Iisus și un foarte bun cunoscător al Sfinților Părinți, un fel de Părinte Ilie Cleopa de la noi. Rugăciunea lui Iisus o deprinsese la Mănăstirea Optina, din nordul Moscovei, la începutul Revoluției din anul 1917, după ce bătrânii de la Optina au fost lichidați, tineretul, între care și fratele Ioan de atunci, au fost arestați și duși pe la munci socialiste forțate, iar mai târziu întemnițați. Povestea frumos și impresionant o mulțime de întâmplări din viața lui și din viața compatrioților săi. Ceea ce era foarte important pentru noi, erau mărturisirile personale, în legătură cu Rugăciunea lui Iisus, pe care o rostea cu adevărat, neîncetat. De mulți ani, la el chemarea Numelui Domnului coborâse din minte în inimă, și se ruga și când vorbea și când slujea, când mânca și când mergea. Rugăciunea pentru el era ca și respirația. Și în somn se ruga. O știu de la el, pentru că ori de câte ori venea la Mănăstirea Antim, îl găzduiam în chilie la mine, și-mi spunea multe. De la el am aflat multe cunoștințe despre isihasmul din Rusia, unde era practicat nu numai în mănăstiri ci și în viața multor credincioși, asemenea pelerinului rus, lucrare, pe care Părintele Ioan o cunoștea bine. În luna Ianuarie anul 1947 a fost arestat de la Mănăstirea Cernica, împreună cu ucenicul său, fratele Leonte. Părintele Ioan Kulighin a fost condamnat la muncă silnică pe viață, și întemnițat la Odesa, iar fratele Leonte, deportat în Siberia, de unde ne-a mai trimis o carte poștală, care se încheia cu Rugăciunea lui Iisus.

Convorbirile din cadrul “Rugului Aprins” au continuat până pe la jumătatea anului 1948, apoi cu ordin de sus, au încetat pentru mai mulți ani. O bună parte din personalul

slujitor de la Mănăstirea Antim a fost repartizat în altă parte, mai ales la Seminarul Teologic de la Mănăstirea Neamțu, încât s-a potolit, în mare măsură, tot entuziasmul activ, în numele "Rugului Aprins". Între timp, primeam vești și știri triste, despre suferințele deținuților de la Canalul Dunăre-Marea Neagră și despre atrocitățile tineretului studentesc întemnițat la Pitești. N-a trecut prea multă vreme, până în luna Iunie anul 1958, când am fost arestați și noi, care am activate în cadrul "Rugului Aprins". Mă aflu atunci la Mănăstirea Ghighiu, de lângă Ploiești, pe schelă, cu un grup de ucenici călugări și frați, pictând, în frescă, biserica din cimitirul mănăstirii. Am fost arestat împreună cu Părintele Felix Dubneac, membru și el al "Rugului Aprins". Ancheta a durat câteva luni. Abia la procesul de la Tribunalul Militar am aflat că eram 16 deținuți, făcând parte din "organizația Rugului Aprins." Între noi și cu noi, era și Părintele Ieroschimonaș Daniil Teodorescu, fostul Sandu Tudor, inițiatorul așa zisei "Organizații," Părintele Arhimandrit Benedict Ghiuș, Părintele Prof. Univ. Dr. Dumitru Stăniloae, Părintele Arhimandrit Arsenie Papacioc, Părintele Arhimandrit Roman Braga, Prof. Univ. Dr. Alexandru Mironescu și fiul său Șerban, student la litere, doctorul și poetul Vasile Voiculescu, doctorul Gheorghe Dabija. Restul, studenți la diferite facultăți din capitală, arhimandriții și frații Vasile și Haralambie Vasilache, au fost cu alt grup, întemnițați la Gherla. După procesul de la Tribunalul Militar, ne-am mai întâlnit la Jilava, închisoarea de triaj, cu zidurile vopsite cu păcură, iar de acolo la închisoarea de la Aiud.

Din literatura publicată după Revoluția din Decembrie 1989, asupra vieții din închisorile comuniste, cititorii au aflat multe din suferințele celor întemnițați. Dar una este să citești despre suferință și alta este s-o trăiești. Astfel, lipsa totală de libertate, zăvorât pe dinafară de paznic, într-o celulă mică cu mai mulți, între care bătrâni și bolnavi, cu paturi suprapuse, cu tineta deschisă, în care fiecare își făcea necesitățile mari și mici, cu aerul infect, cu miros de closet, cu becul aprins zi și noapte și mereu supravegheat prin vizetă, ca nu cumva să surprindă pe cineva făcând ceva. Nu aveai voie să lucrezi nimic. Dar ce puteau să lucreze? Se ciocănea în perete cu alfabetul Morse, ca să afle câte o știre sosită din afară, de la cei de curând intrați în penitenciar. Alții, dădeau pe talpa bocancului cu spumă de săpun, apoi, cu un bețisor scriau câte un text: o rugăciune ori un cuvânt din Biblie. Fără cărți, fără ziare și fără hârtie de scris, totuși, cu ajutorul aflabetului "Morse" și scrisul pe talpa bocancului, unii învățau pe de rost, cuvânt cu cuvânt, Sfânta Evanghelie de la Matei ori de la Ioan, ori câte o epistolă, mai ales epistola Sfântului Iacob. Mâncarea, puțină, slabă și mizerabilă, lipsa de aer, nemișcarea, a făcut din bieții deținuți niște ființe albe-albăstrui, ca niște stafii, slăbiți pe dinafară dar tari pe dinlăuntru, cu nădejdea că nu vom muri în această necropolă a Aiudului, unde, totuși, mulți și-au încheiat viața aceasta pământească, între care și Părintele Daniil, inițiatorul "Rugului Aprins", care de multe ori a fost pus în lanțuri, în cei 25 ani de temniță grea. După 4 ani de viață de celulă, într-o bună zi, culeși fiind de prin celule, s-a umplut cu noi o dubă mare și fiind încuiați pe dinafară, am fost transportați la colonia Salcia din Bălțile Brăilei. S-au mai încărcat și alte dube. Am ajuns la localitatea Salcia în plină câmpie. O baracă lungă, cu paturi suprapuse, într-o curte largă, înconjurată cu gard de sârmă ghimpată, străjuită pe la colțuri de soldați înarmați. Eram mulți. Mai târziu am aflat că eram 1000 de deținuți. Dintre noi, 100 eram preoți. Ne-am instalat fiecare pe la paturile noastre. Din "Rugul Aprins" era Părintele Benedict Ghiuș, Părintele Roman Braga și eu, care scriu acestea. Ceilalți vinovați erau duși prin alte colonii, la muncile de primăvară. A doua zi, dimineata, încolonați câte cinci, cu sapele în spate, ne-au scos la prășit porumbul, într-un mare lan de porumb, păziți de milițieni. Slăbiți cum eram, abia mișcam sapa. Când eram la celulă, nu aveam voie să lucrăm nimic. Aici, muncă forțată. Nu aveam voie să ne mai odihnim, sprijinindu-ne în sapă, ca de obicei. Trebuia să prășim mereu. Nu aveam voie să rămânem în urmă, chiar dacă nu ne mai ajutau puterile sau neputințele. Milițienii, în jurul nostru, ca niște foști vâtafi boierești, aveau această grijă, să lucrăm în silă. La prânz, masa era mai bună și mai îndestulătoare decât la celulă. După o oră, în care intra masa și puțină odihnă, mergeam iarăși

la sapă. Seara, încolonați câte cinci, făceam calea întoarsă, la dormitor. În baraca lungă și largă, cu paturi suprapuse, pentru 1000 de oameni, cu tinete deschise, în timpul nopții aerul devenea greu de respirat. Aveam bucuria că în ziua următoare, la muncă, vom respira din nou aer curat. Așa ne treceau zilele săptămânii.

Duminica nu lucram, era zi de odihnă. Sub aceeași pază a soldaților înarmați, de la cele 4 colțuri ale curții cu gard ghimpat, deținuții, umpleau curtea cu grupuri de câte 5-6-10 persoane. Între ei era de obicei câte un preot. Se rugau. Se țineau un fel de predici ori cuvinte de folos și de îmbărbătare. Aceste grupuri erau ca niște mici biserițe, cu preoți și enoriași. Între timp aveau loc faimoasele percheziții. O droaie de milițieni, goleau dormitorul, și în timp ce toți deținuții erau scoși afară, în curte, erau controlate toate păturile, saltelele și micile boccele ale deținuților. De obicei nu găseau nimic interzis, totuși deținuții intrau în panică. Am lucrat, pe rând, la toate muncile agricole și la reparația digului din apropiere. Același regim de muncă forțată. Mereu sub ochii temnicerilor, cu libertatea ciuntită.

De la o vreme, au început să apară și anumite cărți și ziare, în colonie: în serile după ce veneam de la muncă și în răgazurile din duminici citeam. Citeam ce ne dădeau ei, nu ce ne-ar fi plăcut să citim. Dar citeam. Au trecut mai bine de 2 ani de când ne aflam, muncind și vară și iarnă în această câmpie fără dealuri, acoperite de bolta uriasă a cerului. Aici, ca și în viața de celulă, afară de ochii necruțători ai temnicerilor, care ne urmăreau plini de dușmănie, ne veghea zi și noapte, Ochiul cel atotvăzător și inima plină de bunătate ale Părintelui ceresc. De la El ne venea răbdarea și pacea, care ne-a însoțit de-a lungul celor mai bine de șase ani de închisoare. Plecam acasă, eliberați, la mănăstire, în luna Iulie anul 1964...

Acum, în încheierea acestui material voi sublinia faptul că, drept urmare, comunismul, ca încercare la care a fost supus creștinismul, a demonstrat că omul nu se poate salva altfel decât prin credință. Cu alte cuvinte, fără rugăciune, fără milă și dragoste față de celălalt, fără efortul permanent de a intra în legătură cu Dumnezeu, omul supus experienței comuniste și, îndeosebi, celei din închisoarea comunistă, riscă să se dezintegreze ca persoană umană. A vorbi despre dimensiunea spirituală a universului carceral al României comuniste este o necesitate morală. Mărturisitorii, martirii și mucenicii temnițelor comuniste, inclusiv membrii grupării spirituale și duhovnicești ai „Rugului Aprins” de la Mănăstirea Antim din București, trebuie să funcționeze pentru noi, cei de astăzi ca modele, ca repere morale, în caz contrar cunoșterea experienței lor ar rămâne doar la nivel rațional și atât. Este necesar să ne-o asumăm efectiv înțelegând că ancorarea în Dumnezeu a fost singura soluție viabilă atunci și ea este și astăzi o salvare autentică a unității noastre ființiale ca persoane și ca neam. Soluție unică, veșnică, imbatabilă, ancorarea noastră în Dumnezeu, respectarea grilei morale creștine a fost și este barca de salvare din marasmul comunist, dar și din nebunia disonantă și grăbită a lumii noastre, postmoderne, contemporane.

Așadar, Biserica – care este o Instituție divino-umană vie și dinamică, nu reprezintă un muzeu de antichități, de piese istorice și artistice de valoare, ci constituie Muntele Schimbării noastre la față și al nașterii atâtor generații de oameni „din apă, Duh Sfânt și foc”, mulți dintre ei iată, fiind chemați la a îmbrățișa „cununa muceniei și deci, a sfințeniei”. Așadar, cei alungați din turnurile babilonice pot bate la porțile cetății noului Ierusalim – cel bisericesc și ceresc ce „nu are trebuință de soare, nici de lună, ca să o lumineze, căci slava lui Dumnezeu a luminat-o, făclia ei fiind Mielul” (Apoc. 21, 23). Lucrarea aceasta, cu alte cuvinte, este una de referință în domeniul istoriei și a spiritualității autentice, care ar trebui să se afle la îndemâna tuturor celor ce cred că „Biserica este cetatea pe care nici porțile iadului nu o vor birui”!...

Drd. Stelian Gomboș